

**ЯВОРСЬКА Вікторія, НІКОЛАСВА
Олена, НЕФЕДОВА Ніна, ШАШЕРО
Антоніна, ХОМУТОВ Віктор**

Одеський відділ

ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНОЇ ОБЛАСТІ РЕКРЕАЦІЙНО- ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У наш час формується нова міждисциплінарна предметна область, яку називають «туризмом», «туризмознавством», «туризмологією». Вона фіксує появу нового наукового напрямку, орієнтованого на теоретико-методологічну та медичну розробку суспільного феномену рекреаційно-туристичної діяльності, що стрімко набуває глобальних масштабів і істотно змінює уклад життя значної частини населення. Рекреаційно-туристична діяльність пронизує та інтегрує всі сфери життєдіяльності і переважну більшість галузей господарства, і у її осмисленні приймають участь численні науки. Це типова міждисциплінарна наукова проблема, що потребує визначення її міжпредметної області, з одного боку, і галузевих «паїв» і підходів до її розроблення - з другого. Завдання даної роботи обговорення та обґрунтування концептуально-понятійного апарату рекреаційно- туристичної діяльності в цілому, а також визначення предметної області її складової - географії туризму.

Предметна невизначеність туризму заповнення його положенням у стикових зонах багатьох суміжних дисциплін, предметного багатоаспектності та складності, а також відносною молодістю існування як наукового напрямку.

Туризм визначають як нову галузь економіки, але у галузевих класифікаторах господарства він не позначений. У російському класифікаторі галузей народного господарства туризм виділений в окрему галузеву підгрупу (четвертий рівень галузевої систематики: галузі-підгалузі-види-групи), що об'єднує підприємства, заклади та організації, які виробляють послуги для туристів і екскурсантів. Дослідники підкреслюють дуже обмежений характер такого визначення туризму як галузі. Найбільш поширений цей підхід в економічній науці.

Туризм характеризують як міжгалузевий комплекс географи, соціологи, суспільствознавці, фахівці з регіональної економіки. З точки зору ринкових відношень туризм являє собою ринок, на якому туроператори з товарів і послуг різних галузей формують туристичний продукт і реалізують його споживачам - туристам.

Туризм визначають як самостійний вид економічної діяльності з обслуговування туристів. Цей підхід поширений у правознавстві та регіональній економіці.

Поширене визначення туризму як економічної діяльності. У Федеральному законі України «Про основи туристичної діяльності» туристична діяльність визначена як туроператорська та турагентська діяльність, а також інша діяльність з організації мандрівок. Зауважено, що така дефініція не поширюється на самих мандрівників, які вже визначенні як об'єкт туризму. «Діяльність» - системна категорія, що пов'язує суб'єкт з

середовищем, а стосовно туризму - об'єкти туризму з суб'єктами туризму, тобто з самими туристами.

За економічними трактовками, подорож - туристичний продукт, що купується туристами, але за ознаками об'єкт-суб'єктивних відносин подорож - це специфічна діяльність туристів.

Дослідники знов і знов наголошують феноменальність туризму за темпами і масштабами його поширення, а також за його міжпредметною багатогранністю та складністю.

Туризм розглядають як глобальне соціально-економічне явище, як одну з пріоритетних сфер сучасної економіки, як один з найбільш динамічних і прибуткових видів бізнесу.

У сфері туризму пов'язані інтереси економіки і культури, країнознавства і міжнародних відносин, природознавства, історії, культурології, етнографії.

Туризм різнобічно пов'язує сфери матеріального виробництва, обігу, обслуговування, дозвілля і надає рис цілісності і завершеності господарським комплексом усіх рівнів і типів.

Туризм розглядають як суспільний соціально-економічний феномен, що у другій половині XX ст.. спричинив туристичну революцію, спів ставну за цивілізаційними наслідками з революцією індустріальною. І у такому контексті його потрібно розглядати як один з чинників і етапів цивілізаційного поступу людства.

У сучасних умовах туризм представляють як повноцінну галузь Національної економіки (Т.І. Ткаченко, 2009). Але це лише одна з кількох можливих функцій туризму, тільки один з аспектів його предметного представлення. Як буде показано далі, існує доволі «позаекономічних функцій туризму».

Статистична комісія ООН прийняла тимчасову класифікацію видів туристичної діяльності (1993р.) - «Стандартну міжнародну класифікацію видів діяльності у сфері туризму» - СМКДТ (англ. SJCTA — Standard International Classification of Tourism Activities). До сфери туристичних послуг відзначені 74 спеціалізованих види (підкласи) економічної діяльності, а також 110 видів, які частково пов'язані з туризмом. Як бачимо, численні види економічної діяльності або безпосередньо включені до складу туристичних послуг, або ж здатні частково здійснювати туристичні функції. Постає проблема визначення меж туризму: де починається і де завершується туристична діяльність?

Туризм охоплює більшість галузей економіки: промисловість, сільське господарство, будівництво, транспорт, зв'язок, торгівлю, громадське харчування, житлово-комунальне господарство, побутові послуги, культуру, мистецтво, спорт, науку, кредитно-фінансовий і страховий бізнес, інформатику.

У національній економіці туризм розглядають і як галузь народного господарства і як міжгалузевий комплекс, хоча зрозуміло, що ці два підходи протистоять один одному.

Вузловою ланкою у вітчизняній систематичній класифікації видів економічної діяльності (КВЕД- 2010) є розділ 79 секції XI - діяльність туристичних агентств, туристичних операторів, надання інших послуг бронювання та пов'язана з цим діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування. Їх перелік продовжує розділ 77 - оренда, прокат і лізинг, розділ 81 - обслуговування будинків і територій, розділ 82 - адміністративна та допоміжна офісна діяльність, інші допоміжні комерційні послуги.

Одна з головних цільових настанов рекреації - оздоровлення та лікування, безпосередньо пов'язана з секцією Q розділ 86 - охорона здоров'я. Для багатьох видів рекреації базовою слугують секція R - мистецтво, спорт, розваги та відпочинок, зокрема розділи 90 - діяльність у сфері творчості, мистецтва та розваг, 91- функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури, 92- організування азартних ігор, 93- діяльність у сфері спорту, організування відпочинку та розваг. Стрижневою для рекреаційної діяльності є секція J - тимчасове розміщування й організація харчування, у складі якої два розділи: 55 - тимчасове розміщування та 56 - діяльність із забезпечення стравами і напоями.

Як бачимо, новітня класифікація видів економічної діяльності, яка доповнює і частково замінює традиційну галузеву систематику, неспроможна однозначно визначити місце рекреації та туризму як виду економічної діяльності. Як і у галузевій класифікації, рекреаційно-туристична діяльність охоплює велику множину класифікаційних одиниць.

Системна методологія туризму об'єднує різноманітні чинники його функціонування - природні, історичні, соціальні, демографічні, економічні, психологічні, політичні.

У визначенні змісту туризму поширюється напрям, за яким туристичну діяльність характеризують як соціальну систему з багатоманітністю відносин і явищ, що «випливають із подорожей і перебування нерезидентів у кожному конкретному місці, не гарантуючи їм постійного перебування і не будучи для них засобом отримання прибутку» (В. Хунцікер, К. Крапор, Швейцарія).

Як бачимо у визначенні туризму зберігається різноплановість і багатоаспективність, зумовлені міждисциплінарним характером його предметної області. На даний час у ' дефініціях туризму використовують різні підходи і різні критерії.